

ных. – М.: Сов. наука, 1959. – С. 570.

3. Бушаков В.А., Дрогобич Н.Е. Новороссийская овчарка – аборигенная евразийская порода. // Памяти профессора А.А. Браунера: сборник воспоминаний и научных трудов, посвященных 140-летию со дня рождения А.А. Браунера. Одесса: Музейный фонд им. А.А. Браунера; Астропринт, 1997. – С. 153-157.

4. Даниленко В.Н. Энеолит Украины. – К., 1974. – С. 87.

5. Деревянко О.Ф., Сухарльов В.А., Богдановский А.В. Одичавшие собаки – серьезная угроза овцеводству. // Экологія та проблеми зооінженерії і ветеринарної медицини: матеріали між нар. наук.-практ. конф., присвяченої 160-річчю з дня народження О.А. Колесова. / Мін. АПК України. ХЗВІ. – Харків: РВВ ХЗВІ, 1997. – С. 39-40.

6. Залізник Л.Л. Первісна історія України. – К.: Вища школа, 1999. – С. 120.

7. Жуковський А., Субтельний О. Нариси історії України. – Львів, 1993. – С. 7.

8. Иванов М.Ф. Овцеводство. – М.: Сельхозгиз, 1935. – С.683.

9. Мороз В.А. Мериносы Австралии. – М.: Колос, 1992. – С.327-328.

10. Сухарльов В.О., Дерев'яно О.П. Вівчарство. – Харків.: Еспада, 2002. – С. 221.

УДК 636.4.082.27

РІСТ ТА РОЗВИТОК МОЛОДНЯКА НІМЕЦЬКОЇ ВІВЧАРКИ ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПУ ГОДІВЛІ

В.А.Бурлака, доктор сільськогосподарських наук, професор

О.В.Благой, аспірант

В.М.Степаненко, асистент

Державний агроєкологічний університет, м. Житомир

Д.О.Давидов, начальник центру кінології

УПППМ УМВС Житомирської області

Однією із головних умов життя собак є повноцінна годівля, а також морфологічна та функціональна мінливість. Характер годівлі впливає перш за все на травну систему і засвоювання корму, а також на весь організм собаки в цілому. Захворювання органів травлення у тварин найчастіше виникає у зв'язку з погіршенням і неповноцінною годівлею, що іноді призводить до летальних наслідків та до травматизму від незаразних хвороб, летальність від яких досягає до 40 %.

Годівля визначається швидкістю росту та розвитком собаки.

Неповноцінна годівля молодняка негативно відображається на живій масі та росту, впливає на розвиток будови тіла, фізіологічні та відтворювальні показники тварини. При незбалансованому раціоні собаки виростають плоскими, довгоногими, з неправильною лінією спини, частіше з відвислим черевом, з дуже розвиненою середньою частиною тулуба.

Від типу годівлі залежать також і відтворювальні властивості собак. Неповноцінна годівля ремонтного молодняка і племінних собак негативно впливає на спермо та оогенез, на ембріональний розвиток та якість приплоду. Незбалансована годівля порушує перебіг статевого циклу та частково є причиною народження слабкого, нежиттєздатного приплоду.

Велике значення має правильна годівля собак в племінній роботі, в підтримці і удосконалюванні існуючих та створенні нових порід і типів собак. Незбалансована годівля погіршує не тільки самих тварин, а й негативно впливає на якості нащадків, тобто змінюється спадковість.

Як відмічає С.Н.Хохрин (2001), організувати годівлю собак можливо лише при регулюванні кількості та якості корму, що включається в раціон залежно від фізіологічних потреб організму собаки. Раціон потрібно складати з кормових продуктів, які забезпечують природні потреби та смаки собаки. Їх включають в раціон в такій кількості, при якій не спостерігались би негативні дії на здоров'я собаки. Кормові продукти слід підбирати так, щоб раціон сприятливо діяв на перетравлення по тому об'єму властивості травного каналу та здатності організму до перетравлення та всмоктування поживних речовин. Недостатнє надходження цих речовин до шлункового тракту негативно відображається на його моторній і секреторній діяльності, а також на загальному стані собаки.

Раціон слід складати з різноманітних кормових продуктів, більш привабливих і смачних для собак. Такі раціони з охотою поїдаються тваринами, викликаючи у них інтенсивну секрецію залоз.

Собаки поїдають корм в різних кількостях, і це залежить від хімічного складу, смакових та фізичних властивостей корму, а також від віку, маси тварини, вмістимості травного тракту і функц-

іональної діяльності. В таблиці 1 наводяться порівняльні довжини тонкого та товстого відділів кишечника тварин та людини до загальної довжини тіла. Довжина шлунково-кишкового тракту впливає на тривалість проходження перетравного корму по ньому і має велике значення.

Таблиця 1

Довжина кишечника та середнє значення проходження хімуса по шлунково-кишковому тракту (за Макселлом та ін., 2001)

Показник	Представники			
	Собака	Кішка	Людина	Кінь
Тонкий кишечник, м	3,90	1,70	7,00	20,00
Товстий кишечник, м	0,60	0,40	1,80	7,00
Загальна довжина, м	4,50	2,10	8,80	27,00
Довжина тіла, м	0,75	0,50	1,75	3,00
Співвідношення загальної довжини тіла та довжини кишечника	4-5	3	5	9
Середній час затримування їжі, год	22,6+2,2	13	45,6+11,1	37,9+ 5,3

Довжина тіла має велике значення, оскільки вона впливає на тривалість проходження їжі в кишечник та на тривалість травлення. В таблиці наведено також середні показники часу проходження перетравного корму (хімуса) (Warner, 1981), які можуть служити орієнтиром для практичного використання. Отже тривалість проходження хімуса може змінюватися. Раціон, частота годівлі, склад корму, температура зовнішнього середовища, вагітності, фізичні навантаження та вік тварини також можуть впливати на час проходження по шлунково-кишковому тракту (Е.Макселл та ін., 2001).

В останній час широкого розповсюдження набули сухі корми типу “Педігрі” та “Чапі”. Готові сухі корми класифікуються по трьом групам:

- вища категорія Super Premium,
- перша категорія-Premium,
- друга категорія- Groectry Unilitarian.

Як вважає М.Джимов (2001), з трьох наведених груп тільки корма вищої категорії можуть гарантувати повноцінну годівлю со-

бак, в цьому випадку можливо включити додаткову підкормку. Однак не всі корми вищої категорії містять білки ссавців, риби і птиці. Частіш за все приходиться змішувати два або три види корму разом. Годівля собак одними сухими кормами викликає сильне виділення слюни, а також значне виділення шлункового соку.

Цей ефект відомий як смакова реакція, вперше був випробуваний в 1904 році І.П.Павловим (дослід з дзвоником). Слиновиділення та виділення шлункового соку продовжується і після потрапляння корму в ротову порожнину, при цьому ефект починається не тільки при жуванні, але при вловлюванні запаху. Тому при годівлі собак сухими кормами потрібно пам'ятати, що такі собаки повинні пити багато води, бо корми можуть викликати опік шлунку. У тварин, що поїдають сухі корми кислотність шлунку вища, ніж у собак, що поїдають вологі корми (Джимов М., 2001).

Сухі корми можуть бути основним, але не єдиним кормом. Кращим способом згодовування сухих кормів є чередування з натуральними кормовими продуктами або додаванням консервів до раціону. При годівлі собак одними сухими кормами, на думку фахівців, необхідно 2-3 рази на тиждень в їжу додавати полівітаміни.

Між тим, правила годівлі німецької вівчарки і цуценят — досить актуальна тема. Сучасні потреби, які пред'являються до порід — це покращання елегантності і в той же час робочої міці собаки. За європейськими мірками до 2 років німецька вівчарка повинна важити: кобель 32-40 кг, сука — 22-32 кг. Отже, це середні показники, але слід мати на увазі, що деякі особини німецької вівчарки досягають значно більшої маси. Відхилення цих показників пов'язані також з ростом, що відображається на робочих якостях собаки. Отже в разі гармонійного розвитку, а також успішного виконання робочих функцій і при зберіганні пропорцій, вони вважаються придатними до племінного розведення.

Таким чином, відпрацювання типів раціонів та використання вологих консервованих кормів для молодняка німецької вівчарки є актуальним.

Об'єктом досліджень є чистопородні племінні німецькі вівчарки, які утримуються в розпліднику УПППМ УМВС Житомирсь-

кої області, та ефект використання сухих кормів них виробництва України та закордонних фірм.

Мета досліджень: вивчити вплив різних типів годівлі на ріст та розвиток організму молодняка німецької вівчарки.

Перед початком проведення дослідів вивчали та проаналізували основний раціон собак у розпліднику УПППМ УМВС (м. Житомир), а також хімічний склад сухих та вологих кормів. Дослід проводився протягом 3 місяців (жовтень-грудень 2003р.).

Із загальної кількості собак для проведення досліджень був відібраний молодняк віком 6,5-9,0 місяців. Цей захід мотивуємо тим, що даний віковий період найбільш сильно реагує на зміни та збалансованість раціонів, завдяки інтенсивному росту і розвитку.

Таблиця 2

Добовий раціон собак контрольної групи

Склад раціону	Кількість корму, г	Міститься в раціоні				
		Енергія кДж	Білок, г	Жир, г	Легкоперетравні вуглеводи, г	Клітковина, г
Норма:		9000	135	39,6	300	24
М'ясо яловичина	400	2408,0	80,8	28,0	0,0	0,0
Крупа пшенична	350	4760,0	44,5	3,9	247,1	2,5
Овочі:						
картопля	200	694,0	4,0	0,2	39,4	2,0
морква	100	138,0	1,3	0,1	7,0	1,0
буряк столовий	100	201,0	1,7	0,0	10,8	0,9
Жир тваринний	10	375,3	0,0	10,0	0,0	0,0
Риб'ячі голови	90	432,0	13,2	6,5	0,0	0,0
Сіль кухонна	15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Всього міститься в раціоні:		9008,3	145,5	48,6	304,3	6,4
± до норми		8,3	10,5	9,0	4,3	-17,7

Для досліджень було відібрано 45 голів собак середній вік по групам складав 7 місяців, середня жива маса 25 кг, висота в холці 55 см. Починаючи з 6 місяців молодняк поступово переводився на раціон дорослих собак. З 7 місячного віку молоду собаку годують як дорослу, двічі на добу. Завдяки цим факторам були підібрані і

сформовані 3 аналогічних групи собак: перша контрольна і дві дослідних. В кожну групу входило по 15 голів.

Аналіз раціону собак (контрольна група, табл.2) показав, що тварини отримували натуральні корми такі як: крупа, субпродукти (рубець, легені, вим'я, м'ясообріз ВРХ), жири рослинного та тваринного походження, рибу, яйце. Поживність такого раціону відповідає нормам як по обмінній енергії, органічним речовинам, так і по мікро- і макроелементам.

Перша контрольна група собак отримувала корми основного раціону, друга дослідна отримувала корми "Friskies Vitality +" і тварини 3 групи – раціон, який складався "Friskies Vitality +" та м'ясні консерви, які виготовлені за нашою рецептурою. Схема проведення дослідів наведена в таблиці 3. Дослідження по вивченню даних раціонів на ріст та розвиток собак тривав 92 дні.

Таблиця 3

Схема дослідів, (n=15)

Періоди	Мінімальна тривалість, дів	Група	Характер годівлі
Підготовчий	15	1-контрольна	ОР ^x
		2-дослідна	ОР + сухий корм Friskies Vitality + (привчання)
		3-дослідна	ОР + сухий корм Friskies Vitality + (привчання)
Основний	92	1-контрольна	ОР
		2-дослідна	Friskies Vitality + сухий корм 100%
		3-дослідна	сухий корм Friskies Vitality + консерви

Примітка: ^x – основний раціон

Під час підготовчого періоду, що тривав 15 днів, молодняк контрольної групи отримував корми основного раціону (табл.3); собак другої дослідної групи привчали до поїдання сухого корму, поступово збільшували його питому вагу в раціоні від 10 до 100% і собак третьої дослідної групи привчали до поїдання сухого корму та м'ясних консервів, поступово збільшували кількість сухих

кормів в раціоні від 10 до 100 %, при цьому співвідношення сухого корму і м'ясних консервів складало 1:1,7. Для досліджень підбрали сухий корм “Frisk-ies Vitality+” для активних та молодих собак в період інтенсивного формування та росту м'язової тканини. Енергетична цінність 2200 кДж в 100 г.

Склад корму: м'ясо куряче, рисове борошно, яловичина, вітаміни А, D, Е.

Вміст поживних речовин в 100 г корму: сирий білок – 24 %, сирий жир – 10 %, клітковина – 3 %, волога – 9,5%, кальцій – 1,5 %, фосфор – 1,0 %, вітамін А – 5000 МО\кг, вітамін Е – 50 мг, вітамін D3 – 500 МО.

Добова норма сухого корму для піддослідних собак 2-ї групи в основний період складала з врахуванням живої маси в середньому 400 г, кількість питної води не обмежувалась. Добове надходження поживних речовин з сухим кормом Friskies Vitality+ в організм собак представлено в таблиці 4.

Третя група тварин отримувала раціон, який складався із сухого корму “Friskies Vitality+” та м'ясних консервів. До складу м'ясних консервів входили як традиційні корми для собак, так і нові, запропоновані нами.

Добова норма кормів у 3-й дослідній групі становила 300 г сухого корму і 500 г фаршу. Поживна цінність даного раціону представлена у таблиці 4.

Аналізуючи таблицю можна сказати, що найкраще забезпечує потребу собак раціон, який складається з сухого корму та консервів, проте вміст жиру в даному раціоні у 1,5 рази перевищує норму, але при низькій кількості вуглеводів дана кількість жиру не є надлишковою.

Для вивчення впливу раціонів на ріст та розвиток німецької вівчарки ми застосовували такі методи: огляд, спостереження за їх поведінкою, зважування, пальпація, вимірювання, оцінка екстер'єру та конституції.

Найкращими показниками росту та розвитку собак є зміна живої маси та ріст. Дані досліджень, які представлені в таблиці 5, показали, що жива вага собак контрольної групи за 3 місяці

збільшилась на 10,3 кг, ріст на – 5 см. Тварини 2 дослідної групи, які отримували сухий корм, за дослідний період збільшили живу масу на 8 кг і зріст на 3 см. У 3 дослідній групі вівчарки набрали вагу 10,6 кг та їх зріст збільшився на 7 см. Аналізуючи ці показники ми можемо відмітити, що найбільшу живу масу та зріст за дослідний період набрали тварини, які отримували сухий корм “Friskies Vitality+” з додаванням м’ясних консервів. Споживання вівчарками суміші, раціон якої складався тільки з сухого корму, показало, що даний раціон негативно впливає на ріст та розвиток собак.

Таблиця 4

Характеристика раціонів для собак

Група	Характер годівлі	Обмінна енергія, Дж	Жир, г	Білок, г	Вуглеводи, г	Клітковина, г
1 - контрольна	Основний раціон	9008,3	48,6	145,5	304,3	6,4
2-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality +	8802,0	40,0	96,0	-	12,0
3-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality + м'ясні консерви	9004,5	38,7	135,0	302,0	20,0
Норма		9000,0	39,6	135,0	300,0	24,0

Таблиця 5

Вплив раціону годівлі на ріст та розвиток молодняка німецької вівчарки

Група	Характер годівлі	Жива маса, кг		Зріст в холці, см	
		на початку досліду	в кінці досліду	на початку досліду	в кінці досліду
Контрольна	Основний раціон	24,7	35	55	60
1-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality +	25	33	55	58
2-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality + м'ясні консерви	24,9	35,5	55	62

Спостереження за загальним станом здоров'я показало, що у собак першої дослідної групи були відмічені ознаки таких захворювань, як: дерматити, алергії, розлади в роботі шлунково-кишкового тракту, недоліки у будові передніх і задніх кінцівок, спини, шерсть була ламка, суха, тьмяна, протягом всього періоду у собак була схильність до інфекційних та вірусних захворювань. Всі ці ознаки та захворювання, в першу чергу, пов'язані з неповноцінною годівлею, нестачею в раціоні тих чи інших поживних та біологічно-активних речовин.

Загальний стан тварин двох останніх груп був майже однаковий, собаки мали здоровий вигляд, блискучу та густу шерсть, правильну постанову кінцівок, середню вгодованість. Протягом дослідного періоду у собак даних груп не відмічались захворювання кормового характеру. Дані показники говорять про те, що раціони у контрольній та 2-й дослідній групах були збалансовані по основним поживним речовинам.

Таким чином, з даного дослідження можна зробити наступні висновки: собаки, які отримували натуральні та комбіновані корми мали добрий екстер'єр та конституцію, були менш сприйнятливі до вірусних та інфекційних захворювань.

Подальші дослідження будуть полягати в біохімічних та гематологічних дослідженнях крові, а також проведення обмінного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Букатевиц Ю.В. Собаківництво. – К., 1993, – С.50-52.
2. Герхард Шюлер. Служебное собаководство. – М., 1999, – С.98-102.
3. Дамрачева Г.В. Болезни собак. – М., 1987, – С.150-155.
4. Делберт Г.Карлсон, Джеймс Гиффин. Ветеринарный справочник для владельцев собак. – М., 1996, – С.67-71.
5. Джимов М. Немецкая овчарка. – Д.: Сталкер, 2003. – С.81-103.
6. Зубко В.Н., редакция. Все о собаке. – М.: Эра, 1992. – С.30-35.
7. Зубко В.Н., редакция. Клуб служебного собаководства. – М.: ДОСААФ, 1992. – С.20-22.
8. Крушинский Л.В. и др. Служебная собака – М.: Сельхозиздат, 1970. – 34 с.
9. Кононский А.И. Биохимия животных. – К., 1986, – С.71-73.
10. Опаринская З.С. Экстерьер и конституция собаки. – С-П., 1995. – С.66-67.
11. Полищук Ф.И., Трофименко А.Л. Основы кинологии. Зоотехнический аспект. – К.: 1999. – С.28-33.
11. Хохрин С.Н., Кормление собак. -С-П.: Лань, 2001. – С. 14-59.